

การศึกษาภาพหญิงชายในเรื่อง “ทะกะโนะกิโดะ” ของคุนิกิตะ ดบโปะ*

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาประเด็นภาพหญิงชายในเรื่อง “ทะกะโนะกิโดะ” (1908) ของคุนิกิตะ ดบโปะ (くにきだどっぼ (国木田独歩) (1871-1908) เมื่อวิเคราะห์ภาพตัวละครหญิงแล้ว จะพบว่า แม้จะมีสถานภาพที่ต่างกัน แต่ตัวละครหญิงทั้งหมดมีจุดร่วมกันคือ เอาใจใส่ในเรื่องเงินทองภายในบ้าน และมีบทบาทในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ผิดกับตัวละครชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่มักจะ “นิ่งเฉย” และไม่สามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ สิ่งนี้แตกต่างไปจากภาพผู้ชายในผลงานของนักเขียนร่วมสมัยคนอื่นที่มักจะทำให้ความสำคัญกับตัวละครชายเป็นหลักนอกจากนี้การสร้างตัวละครชายเช่นนี้ยังแตกต่างไปจากแนวความคิดปิตาธิปไตยที่ผู้ชายมักเป็นใหญ่ที่สุดในบ้านอีกด้วย การสร้างภาพตัวละครชายเช่นนี้ถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในงานเขียนของดบโปะ

คำ

สำคัญ

คุนิกิตะ ดบโปะ, ภาพผู้หญิง, ภาพผู้ชาย,
วรรณกรรมญี่ปุ่นสมัยใหม่

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก The Sumitomo Foundation, Japan ปี 2015

A Study of the Female and Male Characters in Takenokido by Kunikida Doppo*

Abstract

This research aims to study the female and male characters portrayed in Takenokido (1908) by Kunikida Doppo (1871-1908). Analyzing the female characters, despite their different status, reveal elements in common. That is, they all concern about the living expenses and taking a leading role in solving the problems in their families. On the other hand, the male characters, who appear to be the head of the family, tend to neglect or remain silent and cannot cope with the problems in their families. This apparently differs from the male characters portrayed in works by other writers in the same period, which mostly focus on the male characters only. It can also be seen that the male characters in Doppo's works are different from the image of the patriarchal system (家父長制) during the Meiji Period, when the men hold the authority in the family. It can be summarized then that this creation of the male characters is unique in Doppo's works.

Key words

Kunikida Doppo, Female characters, Male characters, Japanese modern literature

* This paper is a part of the research under the research grant program of The Sumitomo Foundation 2015.

1. บทนำ

1.1 เนื้อเรื่องย่อ

“ทะเลาะโนะกิโตะ” (『竹の木戸』) ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารชูโอโกรน (『中央公論』) เมื่อวันที่ 1 เดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1908 ต่อมาได้รวบรวมอยู่ในหนังสือ『独歩集第一』 เนื้อเรื่องกล่าวถึงสองครอบครัวที่อาศัยอยู่ติดกันโดยมีประตูรั้วไม้ไผ่กัน ได้แก่ ครอบครัวของโอบะ มิโนสึ (大庭真蔵) ที่เป็นพนักงานบริษัท เป็นครอบครัวคนชั้นกลาง กับครอบครัวของอิโสะกิชิ (磯吉) ที่เป็นช่างสวน มีฐานะยากจนข้นแค้น ครอบครัวของอิโสะกิชิไม่มีแม่แต่น้ำใจเป็นของตนเอง จึงขอไปใช้น้ำในบ้านของครอบครัวของมิโนสึ โดยขอทำประตูไม้ไผ่ให้เข้าออกเวลาไปตักน้ำ โอบะโตะกุ (お徳) สาวใช้ของบ้านมิโนสึคัดค้านเรื่องนี้ เพราะเกรงว่าการทำประตูจะเป็นช่องทางให้กับขโมย แต่มิโนสึผู้แสนดีอนุญาตให้ครอบครัวของอิโสะกิชิทำประตูได้ แต่สุดท้ายสิ่งที่โอบะโตะกุคาดการณ์ก็เป็นความจริง เมื่อโอบะเงิน (お源) ภรรยาของอิโสะกิชิแอบไปขโมยถ่านจากบ้านของมิโนสึ เพื่อมาประทังความหนาว โอบะโตะกุจับได้ว่าโอบะเงินเป็นขโมย โอบะเงินซึ่งหวาดกลัวและกังวลว่าครอบครัวของมิโนสึได้ระแคะระคายรู้ว่าตนเป็นขโมย จึงตัดสินใจผูกคอตาย เรื่องจบลงว่าท้ายที่สุดประตูถูกทำลายลงและอิโสะกิชิได้แต่งงานและมีภรรยาใหม่

1.2 แนวทางการวิจัยเรื่อง “ทะเลาะโนะกิโตะ” ที่ผ่านมาและประเด็นการวิจัย

กล่าวกันว่าผลงานเรื่องนี้ตีพิมพ์ขึ้นก่อนจะเสียชีวิตไม่นาน และได้รับคำชมว่าเป็นผลงานแนวธรรมชาตินิยม¹ เรื่องเยี่ยมของเขา ดังนั้นนักวิจารณ์จำนวนมากจึงอ่านผลงานเรื่องนี้ออกเป็นผลงานแนว

ธรรมชาตินิยม ที่ผ่านมาประเด็นที่นักวิจารณ์ให้ความสนใจและมักจะนำมาตีความก็คือ ลักษณะนิสัยของอิโสะกิชิ สาเหตุการผูกคอตายของโอบะเงิน² เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นเกี่ยวกับความหมายของ “ประตูไม้ไผ่” ในเรื่องซึ่งเป็นชื่อเรื่องเองด้วย เซะกิ ฮะจิเมะ (関, 1995, p.64) กล่าวว่าประตูไม้ไผ่ถูกใช้ในเชิงสัญลักษณ์เป็นเส้นกั้นระหว่างความแตกต่างอันได้แก่ ความเป็นครอบครัวกับความไม่เป็นครอบครัว ความอุดมสมบูรณ์กับความยากจนข้นแค้น ความเลวกับความดี ชีวิตกับความตาย เป็นต้น นอกจากนี้ประเด็นที่ถูกให้ความสนใจอีกอย่างคือ การศึกษาภาพตัวละครหญิง ในเรื่องนี้เห็นได้ชัดว่าตัวละครหญิงมีบทบาทอยู่มาก นะกะจิมะ เระอิโกะ (中島, 2009, p.559) กล่าวว่า ผลงานเรื่องนี้พยายามบรรยายภาพจากมุมมองทางสังคม โดยหยิบยกเอาปัญหาของผู้หญิงทั่วไปในสมัยนั้นมาพูดถึง อาทิเช่น อาชีพสาวรับใช้ การแต่งงาน การหย่าร้าง ผู้หญิงและการประกอบอาชีพ เป็นต้น แน่นนอนว่า “ประตูไม้ไผ่” มีความสำคัญในผลงานเรื่องนี้ และนักวิจารณ์จำนวนมากเห็นตรงกันว่า ครอบครัวของอิโสะกิชิถูกสร้างขึ้นมาตรงกันข้ามกับครอบครัวของมิโนสึ การอ่านโดยดูที่ประเด็นสภาพความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นของครอบครัวอิโสะกิชิและจุดจบของโอบะเงินนี่เอง ที่ทำให้แนวทางการอ่านผลงานเรื่องนี้เป็นไปในทิศทางงานเขียนแนวธรรมชาตินิยม แต่เมื่อดูจากตอนต้นของเรื่องที่มีการบรรยายภาพว่าครอบครัวของมิโนสึเองก็เป็นครอบครัวฐานะปานกลาง ไม่ได้ร่ำรวยมากนัก อาจกล่าวไม่ได้เต็มปากว่าสองครอบครัวนี้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ตรงกันข้ามกันมากนัก

¹ ฮะเซะวะ อิคุมิ (長谷川, 1975, p.99) จำแนกผลงานของคโตะออกเป็น 3 ช่วง โดยเรื่อง “ทะเลาะโนะกิโตะ” จัดอยู่ในผลงานช่วงที่ 3 เป็นช่วงที่งานเขียนของคโตะออกแนวธรรมชาตินิยม และกล่าวว่า เรื่อง “ทะเลาะโนะกิโตะ” นี้เป็นตัวแทนของผลงานช่วงนี้

² โอบะระ มิโนสึ (小倉, 1986, p.67) กล่าวถึงสาเหตุการตายของโอบะเงินไว้ 2 ประการคือ 1. ความยากจนที่เกิดจากความเกียจคร้านของสามี 2. ความสิ้นหวังเมื่อรู้ความจริงที่ว่าสามีเป็นคนร้ายที่ไปขโมยถ่าน

ในผลงานเรื่องนี้บรรยายภาพครอบครัว 2 ครอบครัว โดยที่ตัวละครหลักของครอบครัวมินโสะที่ถูกนักวิจารณ์นำมาศึกษาอยู่บ่อยครั้งได้แก่ ตัวมินโสะหัวหน้าครอบครัว และโอะโตะกุสาวใช้ ส่วนครอบครัวของอิโซะกิชิ ตัวละครที่ถูกนำมาศึกษาอย่างมากคือ ตัวละครอิโซะกิชิเอง และภรรยาของเขาชื่อ โอะเง็น ซึ่งจากการสังเกตเช่นนี้จึงนำมาสู่แนวทางการวิจัยของผู้วิจัยว่า หากเรานำมุมมองเรื่องเพศภาวะมาวิเคราะห์ผลงานเรื่องนี้ อาจจะได้การตีความแบบใหม่ที่แตกต่างจากแนวทางการวิเคราะห์ผลงานเรื่องนี้ที่ผ่านมา

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยขอศึกษาแยกศึกษาเป็น 3 ประเด็นคือ 1) การศึกษาภาพตัวละครหญิง ที่ผ่านมานักวิจารณ์จะให้น้ำหนักกับตัวละครโอะโตะกุ และ โอะเง็น แต่ผู้วิจัยจะขอหยิบยกตัวละคร โอะกิโยะซึ่งเป็นน้องสาวของมินโสะขึ้นมาศึกษาด้วย 2) การศึกษาตัวละครชายมินโสะกับตัวละครอิโซะกิชิ เท่าที่ผ่านมานักวิจารณ์ส่วนใหญ่มักมองว่ามินโสะกับอิโซะกิชิมีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ผู้วิจัยกลับพบว่าตัวละครชายสองคนนี้มีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่ 3) ผู้วิจัยขอหยิบยกผลงานเรื่อง “ชะอิซุนิกิ” (『西中日記』)³ ซึ่งมีการบรรยายภาพครอบครัวที่ขัดสนทางด้านการเงิน มี “การขโมย” เกิดขึ้นในเรื่อง และยังมีโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกันคือ ตัวภรรยาในทั้งสองเรื่องนั้นสุดท้ายเลือกที่จะฆ่าตัวตายเหมือนกัน ขึ้นมาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อให้การศึกษาภาพหญิงชายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อนึ่งระบบถอดอักษรที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ใช้ระบบของคณาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตัวบทนิยายเรื่อง ทะเกะโนะกิโตะ ทั้งหมดอ้างอิงจาก 『国木田独歩全集・第四卷』 ฉบับปี ค.ศ. 1969 ของสำนักพิมพ์ 学習研究社

2. บทวิเคราะห์ผลการวิจัย

2.1 ภาพตัวละครหญิงที่ให้ความสำคัญกับเรื่องเงินทอง

หากกล่าวถึงตัวละครหญิงในเรื่องที่นักวิจารณ์มักจะหยิบยกมาศึกษา คงจะหนีไม่พ้น “โอะโตะกุ” สาวใช้ของบ้านมินโสะ กับ “โอะเง็น” ภรรยาของอิโซะกิชิ ในเรื่องมีการบรรยายภาพความบาดหมางระหว่างตัวละครทั้งคู่ที่อยู่หลายแห่ง ทั้งสองมีอายุไล่เลี่ยกัน โอะเง็นสมรสแล้ว ในขณะที่โอะโตะกุยังเป็นโสด และไม่มีแว้วว่าจะแต่งงาน แต่โอะโตะกุกลับประกาศกร้าวว่า 「私はお宅に一生奉公をしますといふ」(国木田, 1969b, p.133)(คำแปล: “เธอพูดว่าฉันตั้งใจจะรับใช้ครอบครัวท่านไปตลอดชีวิต) แม้จะเป็นสาวใช้ แต่การที่โอะโตะกุรู้สึกว่าคุณเองอยู่เหนือกว่าโอะเง็นนั้น โทะมะทซุ อิซุมิ (戸松, 1986, pp.29-30) กล่าวไว้ว่า “โอะโตะกุยืนอยู่ฝ่ายเดียวกับครอบครัวโอบะ จึงมักจะดูถูกดูแคลนครอบครัวช่างทำสวนที่ยากจน เธอพยายามที่จะเข้าเป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัวโอบะ กล่าวได้ว่าโอะโตะกุมีภาพลวงตาในหัวเช่นนั้น” ภรรยาของมินโสะมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงนัก เรื่องราวภายในบ้านจึงตกเป็นธุระของโอะโตะกุ ไม่ว่าโอะโตะกุและโอะเง็นจะแตกต่างกันอย่างไร แต่ผู้วิจัยพบว่าตัวละครผู้หญิงสองคนนี้มีจุดร่วมกันคือ เอาใจใส่เรื่องเงินทองและปากท้อง

ในฉากที่โอะโตะกุและโอะเง็นพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องขโมยที่เกิดขึ้นบ่อยในช่วงนั้น โอะเง็นซึ่งมีฐานะยากจนได้กล่าวว่าหากมีขโมยเข้าบ้านตัวเองแล้ว สิ่งที่ขโมยพอจะเอาไปได้คงเป็นแค่ฟืนหรือถ่านซึ่งเป็นสิ่งของไม่มีค่าทั้งนั้น แต่โอะโตะกุกลับกล่าวว่า

『どうだらう此頃の炭の高価いことは。一俵八十五銭の佐倉が彼だよ』、『まるでお錢を涼炉で燃して居るやうなものサ。土竈だつて堅炭だつて悉な去年の倍と言つても可い位

³ ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร “bungะกะอิ” (『文芸界』) วันที่ 11 เดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1902 (ปีเมจิที่ 35) ก่อนที่ภายหลังจะพิมพ์รวมในรวมผลงานของคปิยะเล่มที่ 3 ที่ชื่อว่า “อุมเมะอิ” (『運命』)

だからあゝ」(国木田, 1969b, p.135)

(คำแปล : “จะว่าไปเรื่องที่ว่าช่วงนี้ถ่านแพงมากนะ อย่างถ่านซุงระ⁴ นั้นไง กระจสบหนึ่งตั้ง 85 เซนเชียวนะ” “เหมือนกับเอาเงินไปเผาในเตาเลย ทั้งหม้อดินทั้งพวกถ่านไม้ใช้เงินเรียกได้ว่าเป็นเท่าตัวกว่าปีที่แล้วเลยนะ”)

จากคำพูดดังกล่าว โอะโตะกุซึ่งพยายามจะทำตัวเป็นเหมือนหนึ่งในสมาชิกครอบครัวโอบะ ได้พยายามที่จะประหยัด และเอาใจใส่ในเรื่องเงินทองครอบครัวเจ้านายของตน อีกด้านหนึ่งในส่วนบทบรรยายของโอบะเอง ก็มีส่วนที่แสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่เรื่องเงินทองเช่นเดียวกับโอบะโตะกุ ระหว่างที่โอบะเงินรอสามีกลับบ้าน เธอกังวลใจว่าวันพรุ่งนี้จะมีเงินซื้อหาอาหารได้หรือไม่ดังที่กล่าวไว้ว่า

「お湯の熱い中に早く帰つて来れば可い。然し今日若か前借して来て呉れないと今夜も明日も火なしだ。火ぐらひ木葉を拾つて来ても間に合ふが、明日食ふお米が有りや仕ない」と今度は舌鼓の代に力のない嘆息を洩した。」(国木田, 1969b, p.137)

(คำแปล : ถ้ากลับมาตอนที่น้ำกำลังร้อนอยู่ก็คงจะดีอยู่หรอก วันนี้ก็ขอยืมเงินล่วงหน้ามาไม่ได้ คินนี้กับพรุ่งนี้คงไม่มีไฟใช้กันพอดี พวกฟืนไฟยังพอจะเก็บกึ่งไม้ไปไม้มาถูไถไปได้ก่อน แต่คงไม่มีเงินพอจะซื้อข้าวกินวันพรุ่งนี้” เธอถอนหายใจอย่างหมดแรงแทนที่จะทำเสียงจู้ในปาก)

เมื่ออิโตะกิซิกกลับบ้าน โอบะเงินได้สอบถามเกี่ยวกับเรื่องยืมเงิน โอบะเงินได้ขอร้องให้อิโตะกิซิกขอยืมเงินมา 5 เยน แต่อิโตะกิซิกยืมมาได้เพียงแค่ 2 เยน เมื่อทราบดังนั้นโอบะเงินจึงกล่าวว่า

「二円ばかり仕方が無いじゃアないか。どうせ前借するんだもの五円も借りて来れば可いのこ。」(国木田, 1969b, p.138)

(คำแปล: แค่ 2 เยนเองจะไปทำอะไรกัน ไหน ๆ ก็ จะขอยืมเงินล่วงหน้าอยู่แล้ว น่าจะขอยืมมาสัก 5 เยนนะ)

จากบทบรรยายข้างต้น เราจะพบได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบกับอิโตะกิซิกที่ดูท่าทางไม่ยึดติดกับสภาพครอบครัวแล้ว โอบะเงินดูจะเดือดร้อนและคอยปั่นกงวลเกี่ยวกับเรื่องเงินทอง และพยายามหาวิธีต่าง ๆ เพื่อประคับประคองให้ครอบครัวสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ และเมื่อพิจารณาประกอบกับบทบรรยายอีกแห่งที่โอบะเงินตัดพ้อสามีตัวเองว่า

「だからお前さんが最少し精出してお呉れなら此節のやうに計量炭もろくに買ないやうな情ない」(国木田, 1969b, p.150)

(คำแปล: เพราะอย่างนั้นถ้าแกขยันตั้งใจทำงานมากขึ้นกว่านี้อีกหน่อย คงไม่นำเวทนาถึงขนาดซื้อพวกถ่านซุงแบบนี้ไม่ได้หรอก)

หรือในอีกตอนหนึ่งที่บรรยายว่า

「昨夜磯吉が飛出した後でお源は色々に思ひ難んだ末が、亭主に精出せと勧める以上、自分も気を腐らして寝て居ちや何ものならない、又たお隣へも顔を出さんと却て疑がはれると斯う考へたのである。」(国木田, 1969b, p.151)

(คำแปล : เมื่อคืนหลังจากที่อิโตะกิซิกหุนหันพลันแล่นออกไปแล้ว โอบะเงินได้ครุ่นคิดอะไรหลายเรื่อง จนได้ข้อสรุปที่ว่า เท่าที่ตนเองได้แนะนำให้สามีมีฐานะทำงานมากขึ้น ตัวเองจะมารู้สึกย่าเยนนอนชมเชยนี้คงจะไม่ได้การ ยิ่งกว่านั้นยังคิดว่าถ้าไม่ไหลหน้าไปให้ข้างบ้านเห็นแล้ว อาจจะถูกสงสัยได้)

จากตัวอย่างที่ยกมาดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าโอบะเงินให้ความสำคัญกับเรื่องเงินทองเช่นเดียวกับโอบะโตะกุ โอบะเงินคาดหวังในตัวสามี อยากให้เขาทำงานมากขึ้น เมื่อมองตามสภาพความเป็นจริงแล้ว โอบะเงินถึงจะมีฐานะยากจน แต่เมื่อเทียบกับโอบะโตะกุ

⁴ เป็นถ่านคุณภาพชั้นดีผลิตที่แถบซุงระ ในจังหวัดชิบะ ผลิตใช้กันมากในช่วงต้นศ.ที่ 19 มักใช้ในการหุงหาอาหาร

ที่เป็นสาวใช้แล้ว อาจกล่าวได้ว่าสถานภาพทางสังคมของหญิงสาวทั้งคู่ไม่ต่างกันมากนัก แต่การที่โอะโตะกุพยายามทำตัวเสมือนเป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัวโอบะนั้น ทำให้โอะโตะกุรู้สึกว่าตนเหนือกว่าโอะเงินและทางฝั่งโอะเงินเองก็สัมผัสถึงการดูถูกดูแคลน และความด้อยกว่าของตนเองเช่นกัน ดังนั้นการที่คาดหวังให้สามีทำงานมากขึ้น ประการหนึ่งก็เพื่อหลุดพ้นจากชีวิตอันยากจนแร้นแค้น และในทางเดียวกันการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั้น ก็จะทำให้ตนหลุดพ้นจากสภาพ “ด้อยกว่า” เมื่อเปรียบเทียบกับโอะโตะกุนั่นเอง

นอกจากโอะโตะกุและโอะเงินที่เห็นได้ชัดว่าเอาใจใส่ในเรื่องเงินทองของครอบครัวแล้ว ยังมีโอะกิโยะซึ่งเป็นน้องสาวของภรรยาของมินโสะที่เอาใจใส่เรื่องเงินทองเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับตัวละครโอะโตะกุและโอะเงินแล้ว ในงานวิจัยที่ผ่านมานักวิจัยส่วนใหญ่แทบจะไม่ให้ความสำคัญกับตัวละครโอะกิโยะสักเท่าไร เช่น นะกะจิมะ เรออิโกะ (中島, 2009, p.557) กล่าวแต่เพียงว่า “ในผลงานเรื่องนี้ กล่าวถึงเรื่องการแต่งงาน – ฐานะทางครอบครัวที่ขึ้นอยู่กับว่าคุณสมรสจะเป็นคนขยันหมั่นเพียรหรือเป็นคนเกียจคร้าน (ภรรยาของมินโสะและโอะเงิน) การหย่าร้าง – หญิงสาวที่ไม่สามารถยืนหยัดได้ด้วยลำแข้งตัวเอง ไม่มีอาชีพ หลังจากหย่าร้างก็กลับมายังบ้านของตนเอง และทำได้แต่เพียงใช้ชีวิตอยู่โดยพึ่งพาครอบครัวเก่าของตนเอง (โอะกิโยะ)” หรืออย่างที ะเอโนะ โมะโตะ ทะกะมิ (榎本, 1991, p.133) กล่าวว่า “ตัวละครโอบะ มินโสะ รวมถึงมารดาและภรรยา และโอะกิโยะน้องสาว ในที่สุดก็เป็นแค่เพียงตัวละครประกอบเท่านั้น” จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวละครโอะกิโยะไม่ได้ถูกให้ความสำคัญ บทบาทของเธอสรุปถูกสรุปแค่ว่าเป็นผู้หญิงที่หย่าแล้วเท่านั้น

โอะกิโยะนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับโอะโตะกุและโอะเงินก็คือ ให้ความสำคัญและใส่ใจในเรื่องของเงินทองเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากฉากที่ครอบครัวโอบะเข้าไปในเมืองเพื่อจับจ่ายซื้อของกัน เหลือแต่เพียงมินโสะกับ

โอะกิโยะอยู่ที่บ้านแต่เพียง 2 คน มินโสะเข้าไปเห็นโอะกิโยะเย็บเสื้อคลุมให้กับบุตรสาวของตนเองอยู่ ทั้งสองได้สนทนากันว่า

「未だ手が凍結するほどでもありませんよ。それに此節は御儉約といふことに決定たのですから」 / 「何の御儉約だらう」 / 「炭です」 / 「炭は成程高価なつたに違ないが宅で急に其を節約するほどのことはなからう」真蔵は衣食台所元のことなど一切関係しないから何も知らないのである。 / 「如何して兄様、十一月でさへ一月の炭の代がお米の代よりか余程上なんですもの。これから十二、一、二と先づ三月が炭の要る盛ですから儉約出来るだけ仕ないと大変ですよ。お徳が朝から晩まで炭が要る炭が高価いて泣言ばかり言ふのも無理はありませんわ」 / 「だつて炭を儉約して風邪でも引ちや何もなりや仕ない」 / 「まさか其様ことは有りませんわ」 (国木田, 1969b, pp.141-142)

(คำแปล: (โอะกิโยะ) “ยังไม่ถึงขนาดมือเย็นจนแข็งหรือห่อหุ้ม แต่ยังไม่ช่วงนี้ก็ต้องช่วยกันประหยัดนะคะ” / (มินโสะ) “ประหยัดอะไรกันหรือ” / “ถ่านคะ” / “อันที่จริงถ่านมันก็แพงขึ้นอยู่หรือขณะแต่บ้านเราคงไม่ต้องประหยัดถึงขนาดนั้นหรือเปล่า” มินโสะไม่รับรู้อะไรเลย เพราะว่าเขาไม่เคยต้องข้องเกี่ยวกับเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ หรือเรื่องในครัวใด ๆ เลย / “แต่คุณพี่คะ ขนาดแค่เดือน 11 ค่าถ่านเดือนเดียวแพงกว่าค่าข้าวไปแล้ว แล้วต่อจากนี้เดือน 12 เดือน 1 เดือน 2 สามเดือนนี้เป็นช่วงที่คนใช้ถ่านมากที่สุด ถ้าไม่ช่วยกันประหยัดตอนนี้จะลำบากกันใหญ่ นะคะ โอะโตะกุเองก็บ่นเข้าขยันยืนยันว่าถ่านแพงเอา ๆ ไม่ใช่เรื่องเกินไปเลยคะ” / “แต่ถ้าประหยัดแล้วทำให้ป่วยเป็นหวัด ก็ไร้ประโยชน์เหมือนกันนะ” / “แหมมันก็ไม่ถึงขนาดนั้นหรือคะ”)

เมื่อดูจากบทสนทนาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าจาก

ตัวละครโอเอกิโยะเอง ก็แสดงให้เห็นถึงภาพผู้หญิงที่ใส่ใจในเรื่องเงินทอง และการใช้จ่ายของครอบครัว ในทางตรงกันข้าม เราก็ได้เห็นภาพผู้ชายที่ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องเงินทองเท่ากับผู้หญิง แต่กลับมองว่าเรื่องที่โอเอกิโยะพูดเกี่ยวกับเรื่องการประหยัดไม่ได้สำคัญมากนัก นอกจากนี้จากการที่โอเอกิโยะอ้างว่าโอเอโตะกุเองก็พรำบ่นด้วยเช่นกัน แสดงว่าโอเอกิโยะเห็นด้วยไปในทางเดียวกันกับโอเอโตะกุ สิ่งนี้ยิ่งย้ำเน้นว่าตัวละครหญิงที่ปรากฏออกมาในผลงานเรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่ยังไม่สมรส สมรสแล้วหรือผ่านการหย่าร้างมาแล้วก็ตาม จะให้ความสำคัญในเรื่องเดียวกัน นั่นก็คือเรื่องเงินทอง

2.2 ภาพตัวละครชายที่ “นิ่งเฉย”

ตัวละครชายในเรื่องที่ถูกหยิบยกมาวิเคราะห์ในผลงานเรื่องนี้ คงจะหนีไม่พ้นมินโสะกับอิโสะกิชิ จากการที่ชื่อเรื่อง “ทะเลาะโนะกิโตะ” ที่แปลว่า “ประตูไม้ไผ่” นั้น เปรียบเสมือนเป็นเส้นแบ่งเขตแดนครอบครัว 2 ครอบครัว ระหว่างครอบครัวโอโตะที่มีฐานะปานกลางกับครอบครัวของอิโสะกิชิที่มีฐานะยากจน จากสถานะทางครอบครัวทำให้นักวิจัยมักมองว่า ตัวละครมินโสะกับตัวละครอิโสะกิชิมีลักษณะตรงข้ามกัน ดังที่นะกะจิมะ เระอิโกะ (中島, 2009, p.557) กล่าวว่า “มินโสะซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวโอโตะและอิโสะกิชิที่เป็นหัวหน้าครอบครัวช่างสวนนั้น ในฝั่งตัวละครฝ่ายชายเรียกได้ว่ามีความแตกต่างกันในทุกเรื่อง รวบรวมว่าถูกสร้างมาให้อยู่กับคนละขั้ว” สำหรับตัวละครมินโสนั้น ในตอนต้นเรื่องมีการบรรยายไว้ว่า

「大庭真蔵といふ社員は東京郊外に住んで京橋区辺の事務所に通つて居たが、電車の停留所まで半里以上もあるのを、毎朝欠かさずテクへ歩いて運動には恰度可いと言つて居た。温厚しい性質だから会社でも受が可かつた。」(国木田, 1969b, p.133)

(คำแปล : พนักงานบริษัทที่ชื่อว่า โอโตะ มินโสะอาศัยอยู่ชานเมืองโตเกียว เขาเดินทางไปทำงานที่สำนักงานแถบเคียวบาชิ แม้ว่าสถานีรถไฟจะห่างออกไปมากกว่าครึ่งลิ แต่มินโสะจะเดินไปทุกเช้าไม่มีหยุด เขาบอกว่าเหมาะแก่การออกกำลังกายเป็นอย่างดี เพราะมีนิสัยสุขภาพเรียบร้อยนี้เอง เขาจึงเป็นที่ชื่นชอบของคนในบริษัท) หรือตรงที่โอเอจินมองมินโสะว่า

「元来性質の良い邪推などの無い旦那だから多分気が附かなかつただらうと信じた。」(国木田, 1969b, p.147)

(คำแปล : เดิมทีนายผู้ชายเป็นคนนิสัยดีไม่เคยคิดระแวงสงสัยใด ๆ เชื่อว่านายผู้ชายคงยังไม่เอะใจ)

ในทางตรงกันข้ามอิโสะกิชิกลับถูกบรรยายไว้ว่า 「其所へのつそり帰つて来たのが亭主の磯吉である。」(国木田, 1969b, p. 137)

(คำแปล : ในขณะที่ตัวเองอิโสะกิชิสามีก็กลับมาด้วยท่าทางเซื่องช้า) หรือตอนที่ว่า

「三日も四日も仕事を休む、どうかすると十日も休む、けれどサアとなれば人三倍も働くのが宅の磯様だと心得ている、だからサアとなれば困りや仕ないと信じて居る。」(国木田, 1969b, p.139)

(คำแปล : บางทีก็หยุดงาน 3-4 วัน บางครั้งก็หยุดงานเป็น 10 วัน แต่ทว่าถ้าถึงยามคับขันจริง ๆ ก็รู้ว่าอิโสะเองก็จะทำงานเพิ่มขึ้นกว่าคนธรรมดาทำ 3 เท่า เธอ (โอเอจิน) ยังคงเชื่อว่าถ้าถึงยามคับขันเข้าจริง ก็คงจะไม่เดือดร้อน) และตรงที่ว่า

「實際磯吉は所謂「解らん男」で、大庭の女連は何となく薄気味悪く思つて居た。」(国木田, 1969b, p.139)

(คำแปล : ที่จริงแล้วอิโสะกิชิเป็นประเภท “ผู้ชายยากแก่การเข้าใจ” พวกผู้หญิงในบ้านโอโตะรู้สึกขยะแขยงอย่างบอกไม่ถูก)

เมื่อพิจารณาจากแนวทางของงานวิจัยที่ผ่านมา

ประกอบกับบทบรรยายตัวละครชายทั้งคู่แล้ว อาจทำให้เรามองว่าตัวละครทั้งสองมีความแตกต่างกันจริง ๆ แต่เมื่อศึกษาถ้อยคำไปในรายละเอียดแล้ว เราจะพบความคล้ายคลึงกันของตัวละครทั้งสองคน

เมื่อครอบครัวของอิโตะกิซิมารุขอแบ่งปันน้ำจากครอบครัวของโอบะ รวมถึงขอให้เปิดประตูรั้วเพื่อให้สามารถเดินข้ามถึงกันได้ นั่น โอบะโตะกุได้กล่าวเตือนมินโสะว่า จะเป็นทางผ่านของขโมยได้ แต่มินโสะ “ผู้มีจิตใจดีอยู่เสมอ” (平常の優しい心) ไม่ฟังเสียงทัดทานของโอบะโตะกุ กลับอนุญาตให้ทำประตูไม้ไฟไว้ เพื่อให้ครอบครัวของอิโตะกิซิมารุเข้ามาตักน้ำได้ หรือในฉากที่มินโสะเผลอไปเห็นโอบะเงินหยิบเอาถ่านซะรุระของบ้านตนเองนั้น เขามีความคิดว่า

「お源は炭を盗んで居る所であつたとは先づ最初に来る判断だけれど、真蔵は其を其儘確信することが出来ないのである。實際たゞ炭を見て居たのかも知れない」、「まして自分が見たのだから狼狽へたのかも知れない。」(国木田, 1969b, pp.142-143)

(คำแปล : ในแวบแรกเขาคิดว่าโอบะเงินกำลังจะพยายามขโมยถ่าน แต่เขาก็ไม่มั่นใจทั้งหมด อันที่จริงแล้วโอบะเงินอาจแค่กำลังดูถ่านอยู่ก็เป็นได้) (ยิ่งไปกว่านั้นอาจจะลนลานเพราะเขาเองมาเห็นก็เป็นได้)

เมื่อสรุปความคิดได้ดังนี้ มินโสะจึงตัดสินใจว่า 「遂にそう心で決定て兎も角何人にも此事は言はんこと」 (国木田, 1969b, p.143)

(คำแปล : สุดท้ายแล้วเขาคงตัดสินใจว่าจะไม่ปริปากเรื่องนี้ให้ใครรู้)

จากบทบรรยายข้างต้นอาจตีความได้ว่านอกเหนือไปจากการที่มินโสะเป็น “คนดี” แล้วนั้น การที่เขาตัดสินใจไม่แพร่พรายเรื่องนี้ให้ใครทราบ อาจจะเป็นเพราะว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องมาจากการคิดไม่รอบคอบของเขาเองที่ปล่อยให้ครอบครัวของอิโตะกิซิมารุสามารถเข้าออกบ้านตนเองได้ ซึ่งสิ่งนี้โอบะโตะกุได้เคยทัดทานมาก่อนหน้า

นี้แล้ว และสิ่งที่โอบะโตะกุได้เคยเตือนก็กำลังจะเกิดขึ้นจริง เมื่อเปรียบเทียบว่าโอบะโตะกุซึ่งเป็นสาวใช้ กับมินโสะซึ่งเป็นเจ้าของบ้านนั้น โอบะโตะกุกลับมีความรอบคอบ และคำนึงถึงความปลอดภัยของครอบครัวโอบะมากกว่า การเล่าเรื่องที่ตนเองสงสัยว่าโอบะเงินจะเป็นขโมยให้ผู้อื่นฟังนั้น ในแง่หนึ่งก็ทำให้ตนเองเสียหน้าในฐานะหัวหน้าครอบครัวด้วย เพราะการตัดสินใจพลาดพลั้งทำให้เกิดปัญหาตามมา ตรงส่วนนี้ยังเห็นได้ว่าโอบะโตะกุซึ่งเป็นสาวใช้กลับมีความเด็ดขาดมากกว่ามินโสะซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวอีกด้วย

เกี่ยวกับตัวละครมินโสะนี้ โทะมะทงุ อิซุมิ (戸松, 1986, p.28) อธิบายไว้ว่า “สุดท้ายแล้ว มินโสะเป็นพวกปิดกั้นตัวเองและหลีกเลี่ยงความยุ่งยาก ในแง่มุมหนึ่งเขามีความคิดที่คอยจะป้องกันตัวเองตลอดเวลา” “เขาจะไม่แสดงความปรารถนากับผู้อื่น หากสิ่งนั้นทำให้ความมั่นคงของเขาสั่นคลอน” สำหรับผู้วิจัยคิดว่า การที่เขาพยายามหลีกเลี่ยงปัญหา ไม่พยายามที่จะแก้ปัญหานั้น ๆ ที่ตนเองเป็นสาเหตุนั้น ไม่ใช่เป็นเพราะกลัวว่าตัวเองจะเดือดร้อนเท่านั้น อันที่จริงแล้วมินโสะเองก็มีความลังเลและไม่กล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาดตามบทบาทของหัวหน้าครอบครัวที่ฟังจะเป็น ซึ่งบทบรรยายที่แสดงถึงความลังเลใจของเขาปรากฏให้เห็นอยู่หลายแห่ง เช่น

「しかし万一若し盗んで居たとすると放つて置いては後が悪からうとも思つたが、一度見られたら、とても悪事を続行することは得為すまいと考へたから尚ほ更ら此事は口外しない方が本当だと信じた。」(国木田, 1969b, p.143)

(คำแปล : แต่ทว่าเกิดเธอขโมยจริง ๆ คิดว่าปล่อยทิ้งเอาไว้ต่อไปคงจะไม่เป็นการดี แต่เอาเถอะมีคนมาเห็นหนหนึ่งแล้ว คิดว่าเธอคงจะไม่กล้าทำผิดอีก มินโสะเชื่อว่า การที่เขาไม่ปริปากพูดถึงเรื่องนี้ น่าจะเป็นสิ่งที่สมควรแล้ว) หรือในตอนที่พวกผู้หญิงในบ้านโอบะกลับจากไปซื้อของ โอบะโตะกุเะใจว่าถ่านจะถูกขโมยไป ในขณะที่นั้น

「真蔵は物は愈々と思つたが今日見た事を打明けるだけは矢張見合はした。」(国木田, 1969b, p.144)

(คำแปล : ฉินโสคิดว่าในที่สุดเรื่องก็แดงขึ้นมาจนได้ เขาซึ่งใจว่าจะเปิดเผยเรื่องที่เขาเห็นในวันนี้หรือไม่)

ภาพของฉินโสที่อ่อนแอไม่เด็ดขาด และไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้นั้น ถูกย้ำให้เห็นเด่นชัดจากคำพูดของมารดาของภรรยาเขา เมื่อครอบครัวโอบะระและระคายว่าถ่านอาจถูกขโมยไป พวกผู้หญิงในบ้านต่างช่วยกันหาทางออกเพื่อไม่ให้ถ่านถูกขโมยไปอีก ในฉากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าฉินโสได้แต่เพียงนั่งฟังบทสนทนาของผู้หญิงในครอบครัวของเขาที่ช่วยกันขบคิดหาวิธีแก้ปัญหา และเมื่อได้ข้อสรุปว่าจะนำถ่านไปเก็บในตู้ห้อยของโอะโตะกุแล้ว ในฉากนี้มารดาของภรรยาฉินโสได้ตำหนิว่า

「それじゃ先あ左様決定るとして、全体物置を早く作れといふのに真蔵がぐずぐずして居るから斯ふいふことになるのです。物置さへあれば何のこともないのに」と老母が漸と口を利たと思つたら物置の愚痴。真蔵は頭を搔いて笑つた。」(国木田, 1969b, pp.145-146)

(คำแปล : “ถ้าอย่างนั้นเอาเป็นแบบนั้นแล้วกัน บอกให้ฉินโสรีบทำที่เก็บของตั้งนานแล้ว มัวแต่ชักช้า ยืดยาดจนเกิดเรื่องแบบนี้ขึ้นได้ ถ้ามีที่เก็บของเสียตั้งแต่แรก คงจะไม่มึะอะไรเกิดขึ้น” นึกว่าคุณแม่จะพูดอะไรดี ๆ ออกมาเสียอีก กลับเป็นบ่นเรื่องที่เก็บของ ฉินโสหัวเราะพลาถกเสีระษะ)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นชัดว่าฉินโสปล่อยให้การแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของพวกผู้หญิงในบ้านของเขา เดิมทีครอบครัวของฉินโสมีเขาคคนเดียวที่เป็นผู้ชาย การที่บรรยายภาพลักษณะเช่นนี้ยังทำให้บทบาทของฉินโสในฐานะหัวหน้าครอบครัวแทบ

จะไม่ได้รับความสำคัญ นอกจากนี้ยังมีอีกประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจคือ การใช้คำบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครฉินโสกับอิโสะกิชิ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(บทบรรยายตัวละครอิโสะกิชิ) 「其所へのつそり帰つて来たのが亭主の磯吉である。」(国木田, 1969b, p.137)

(บทบรรยายตัวละครฉินโส) 「全体物置を早く作れといふのに真蔵がぐずぐずして居るから斯ふいふことになるのです。」(国木田, 1969b, p.145)

คำว่า 「のつそり」 และคำว่า 「ぐずぐず」 (愚図愚図) เมื่อสืบค้นดูพจนานุกรม⁵ ดูแล้ว พบว่าจัดอยู่ในหมวดคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยที่ 「のつそり」 มีความหมายว่า “สภาพของนครรูปร่างสูงใหญ่หรือสัตว์ที่มีการเคลื่อนไหวที่เชื่องช้าหรือยืดยาด” ส่วน 愚図愚図 มีความหมายว่า “สภาพที่ไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด แสดงออกถึงการกระทำอันเชื่องช้า ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างกระฉับกระเฉงจากการใช้คำศัพท์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการบอกเป็นนัยยะว่าตัวละครชายหนุ่มทั้งสองคนนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกันก็เป็นได้

ในอีกด้านหนึ่งตัวละครอิโสะกิชิ นั้น เราจะพบฉากที่แสดงให้เห็นถึง “การนิ่งเฉย” ในสถานการณ์ที่สำคัญ เช่นเดียวกัน เมื่อโอะเงินถามไถ่ว่าอิโสะกิชิสามารถยืมเงิน 5 เยนจากหัวหน้างานมาได้หรือไม่ เขาตอบว่ายืมมาได้แค่เพียง 2 เยน โอะเงินผู้เป็นห่วงถึงเรื่องปากท้องของครอบครัว ตัดพ้อว่าเงิน 2 เยนอาจจะไม่พอซื้อข้าวกิน และพูดทำนองว่า อิโสะกิชิควรพยายามขอร้องให้หัวหน้าใจอ่อนให้ยืมเงิน 5 เยนมากกว่านี้นั้น

「磯は黙つて煙草をふかして居たが、煙管をポンと強く打いて、膳を引寄せ手盛で飯を食ひ初めた。」(国木田, 1969b, p.138)

(คำแปล : อิโสะเงียบเฉยและจุดบุหรี่ เขาเคาะ

⁵ ในพจนานุกรม 「のつそり และคำว่า 「愚図愚図」 ปรากฏความหมายดังนี้ 「のつそり」: (大柄な) 人または動物の動作が緩慢で、より大柄な体が目立つ様子。「愚図愚図」: 思い切りが悪かったり、動作がにぶかったりして、てきぱき行動することができない様子。

ไปป์หนัก ๆ ดึงโป๊ก แล้วก็ดึงถาดอาหารเข้ามา ตักข้าวใส่ชามพร้อมกับเริ่มลงมือรับประทาน)

ในขณะที่โอะเง็นกำลังเป็นห่วงเรื่องปากท้องอยู่นั้น อิโสะกิซึกิกลับนิ่งเฉยและไม่แสดงท่าทีเดือดร้อนแต่เพียงอย่างเดียว หรือในอีกฉากหนึ่งที่โอะเง็นพรรณนาว่าเกี่ยวกับเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ อิโสะกิซึกิยังไม่แสดงที่ท่าอะไรออกมา เช่น

『お前さんと同棲になつてから三年になるが、其間真実に食ふや食はずで今日ほと思つた日は一日だつて有りやしないよ。私だつて何も樂を仕様とは思はんけれど、これじや余りだと思ふわ。お前さんこれじや乞食も同然じや無いか。お前さん左様は思はないの?』
／磯は黙つて居る。』(国木田, 1969b, p.149)

(คำแปล : “ตั้งแต่อยู่กับแกนี่ก็ปาเข้าไป 3 ปีแล้ว ช่วงที่ผ่านมาก็มีกินบ้างไม่มีกินบ้าง ไม่มีแม่แต่วันเดียวเลย ที่จะรู้สึกว่ามันนี่เรารอดแล้ว ตัวข้าเองก็ไม่คิดว่าจะสบายหรอกนะ แต่นี่มันไม่กินไปหน่อยหรือ นี่แกตอนนี้นั้นมันไม่ต่างกับขอทานเลยนะ แกไม่คิดอย่างนั้นบ้างหรือ” อิโสะได้แต่นิ่งเงียบ)

โอะเง็นยังคงกล่าวต่อไปว่าทำไมอิโสะกิซึกิจึงต้องหยุดงานถึง 10 วันในหนึ่งเดือนทั้ง ๆ ที่อิโสะกิซึกิไม่ดื่มเหล้า ไม่เที่ยวเตร่ แต่ฐานะทางครอบครัวก็ยังคงจนอยู่ดี ในฉากนี้ก็บรรยายเช่นกันว่า 「磯は火鉢の灰を見つめて黙つて居る。」(国木田, 1969b, p.150)

(คำแปล : อิโสะเพ่งมองถ้ำถ่านในเตาผิงและนิ่งเงียบ) จากการเปรียบเทียบตัวละครมินโสะและอิโสะกิซึกิ สามารถสรุปได้ว่าตัวละครทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันคือเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่เมื่อถึงสถานการณ์ซบคั้น จะไม่แสดงบทบาทหัวหน้าครอบครัวอย่างเต็มที่ ไม่สามารถแก้ปัญหาในบ้านได้ แต่กลับเลือกที่จะ “นิ่งเฉย” และปล่อยให้เป็นที่ของคู่หูหญิงในบ้าน อาจกล่าวได้ว่าในเรื่อง “ทะเลาะโนะกิโตะ” นี้ แสดงให้เห็นภาพครอบครัวที่ถึงผู้ชายจะเป็นเจ้าบ้าน

แต่กลับไม่ค่อยมีบทบาท กับบรรดาผู้หญิงที่เข้มแข็งและพยายามที่จะแก้ไขปัญหาของครอบครัว

2.3 การเปรียบเทียบกับเรื่อง “ชะอิซุนิกิกิ” (『酒中日記』)

เมื่อลองศึกษาผลงานของดโปโยะแล้ว เราจะพบว่าผลงานอีกเรื่องหนึ่งที่กล่าวถึงครอบครัวที่ไม่ได้ร่ำรวยมากนัก และมีการ “ขโมย” เกิดขึ้นในเรื่อง และการ “ขโมย” นั้นส่งผลต่อโชคชะตาของตัวละคร ผลงานเรื่องนั้นได้แก่เรื่อง “ชะอิซุนิกิกิ” รูปแบบงานเขียนเรื่องนี้เป็นการ์ตูนที่เล่าเรื่องย้อนหลัง เนื้อเรื่องนี้มีอยู่ว่า โองากะ อิมะโส (大河今蔵) เป็นครูใหญ่โรงเรียนประถม ครั้งหนึ่งเขาเคยเป็นที่นับหน้าถือตาของคนในโรงเรียน ช่วงนั้นมีการซ่อมแซมโรงเรียน และเขาได้นำเงินบริจาค 100 เยนไปเก็บไว้ที่บ้าน แต่ปรากฏว่ามารดาของเขาที่ใช้ชีวิตอย่างเสเพลมาพบเงินเข้าโดยบังเอิญ และแอบขโมยเงินไป เมื่อเขาได้ไปทวงเงินจากมารดา คินมารดากลับต่อว่าเขา และอ้างว่าตนไม่ได้ขโมยเงิน ภายหลังอิมะโสเก็บกระเป่าที่คนทำตกได้ เขาเอาเงินในกระเป่านั้นมาใช้ สุดท้ายเมื่อโอะมะซะ (お政) ภรรยาของเขาทราบเรื่อง ก็ได้ฆ่าตัวตายพร้อมลูกของตัวเอง อิมะโสเสียใจและอดสูกับการกระทำของตัวเอง เขาจึงลาออก และใช้ชีวิตพเนจรไปเรื่อย ๆ ในท้ายสุดแม้ว่าเขาจะมีภรรยาใหม่แต่ตัวเองก็ต้องใช้ชีวิตอย่างขมขื่นและอดสู จนฆ่าตัวตายในที่สุด

นะกะจิมะ เระอิโกะ (中島, 2009, p.558) ได้เปรียบเทียบเรื่อง “ทะเลาะโนะกิโตะ” กับเรื่อง “ชะอิซุนิกิกิ” ไว้ว่า “ในเรื่อง “ชะอิซุนิกิกิ” ตัวละครยังได้รับการช่วยเหลือหลุดพ้นไปได้ แต่ใน “ทะเลาะโนะกิโตะ” นั้น ไม่ว่าจะยึดภาพลวงตานั้นไว้สักเพียงไหน ความจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธไปได้ก็ยังคงอยู่ กล่าวได้ว่าผู้เขียนบรรยายภาพให้เห็นว่า คู่สามีภรรยาอิโสะกิซึกิในเรื่อง “ทะเลาะโนะกิโตะ” มีด้านที่ยากแก่การช่วยเหลือ มันเป็นชีวิตสมรสที่ปราศจากความรู้สึกเยี่ยงมนุษย์หลงเหลืออยู่”

นะกะจิมะ เระอิกะได้ศึกษาในประเด็นของสตรีกับเรื่องการแต่งงาน แต่ผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์ในด้านของบทบาทของตัวละครชายคือ อิมะโส กับภรรยาของเขา คือ โอะมะซะ

ตั้งที่กล่าวไปตอนต้นว่าอิมะโส เดิมทีที่เคยเป็นที่นับหน้าถือตาของผู้คนนั้น มีการบรรยายถึงนิสัยของเขาไว้ว่า เขาไม่ใช่คนเด็ดขาด ไม่กล้าที่จะไปต่อล้อต่อเถียงกับผู้อื่น

จากส่วนนี้เห็นได้ว่าในผลงานเรื่อง “ชะอิชุนิกิ” ก็มีการสร้างตัวละครหัวหน้าครอบครัวที่มีความอ่อนแอ ซึ่ง สิ่งนี้จะนำไปสู่การเกิดโศกนาฏกรรมในเรื่อง เมื่อมารดาของอิมะโสมาขอยืมเงินจำนวน 5 เยนแต่เขาไม่มีให้ นั่น โอะมะซะได้เสนอตัวว่าจะเป็นคนจัดการหาเงินมาให้เอง โดยเธอตัดสินใจนำโอะบิเพียงชิ้นเดียวของตัวเองไปจำนำ ทั้ง ๆ ที่อิมะโสก็รู้อยู่แก่ใจดี แต่ก็ปล่อยให้ภรรยาทำไปตามที่เธอต้องการ ดังบทบรรยายที่ว่า

「自分は朝起きて、日曜日のことゆえ朝食も急がず、小児を抱て庭に出で、其処らをぶらぶら散歩しながら考へた、帯の事を自分から言い出して止めようかと。然し止めてみた所で別に金の工面の出来るでもなし、さりとして断然母に謝絶することは妻の断て止める所でもあるし。つまり自分は知らぬ顔をして居て妻の為すがまゝに任かすことに思ひ定めた。」 (国木田, 1969a, p.36)

(คำแปล : ข้าพเจ้าตื่นมาในตอนเช้า เนื่องจากเป็นวันอาทิตย์จึงทานอาหารเช้าอย่างไม่เร่งรีบ ต่อจากนั้นก็อุ้มลูกลงไปที่สวน เดินทอดน่องไปเรื่อย ๆ แล้วก็ครุ่นคิดว่า ตัวเองควรจะออกปากห้ามปรามเรื่องโอะบิตีหรือไม่ว่าอย่างนั้นก็เถอะถึงจะห้ามไป ก็ไม่รู้ว่าจะไปหาเงินมาได้จากที่ไหน แต่อย่างนั้นก็เถอะการจะปฏิเสธเมื่ออย่างเด็ดขาดก็เป็นการห้ามปรามภรรยาตัวเองด้วย กล่าวคือ ข้าพเจ้าตัดสินใจว่าจะตีหน้าไม่รู้เรื่องแล้วปล่อยให้ภรรยาทำตามที่เธอต้องการ)

จากบทบรรยายข้างต้นเราจะเห็นภาพภรรยาที่พยายามทำทุกวิถีทาง เพื่อให้จะให้ครอบครัวอยู่รอด กับภาพสามีที่นิ่งเฉยที่ไม่สามารถจัดการอะไรได้ แต่ปล่อยให้มันเป็นหน้าที่ของภรรยาเป็นผู้แก้ไขปัญหาเช่นเดียวกัน

ภายหลังเมื่อแม่ของอิมะโสขโมยเงิน 100 เยนไป และอิมะโสได้ไปทวงเงินคืนนั้น มารดาของเขาตีสีหน้าแกล้งไม่รู้และไม่คืนเงินให้ ระหว่างเดินทางกลับเขาได้เก็บกระเป่าเงินได้โดยบังเอิญ และนำเงินนั้นไปใช้โดยโกหกภรรยาว่ามารดาได้คืนเงินมาแล้ว โอะมะซะรู้สึกเคลือบแคลงใจ และอยากจะสอบถามให้แน่ชัดมากขึ้น ปรากฏว่า

「妻は猶ほ其様子まで詳しく聴きたかつたらしいが自分の進まぬ風を見て、別に深くも訊ぬず」 (国木田, 1969a, p.58)

(คำแปล : ทำทางเมียของข้าพเจ้าอยากจะสืบถามให้ละเอียดมากกว่านั้น แต่เมื่อเห็นที่ท่าว่าข้าพเจ้าไม่พูดต่อ เธอจึงไม่ถามอะไรไปมากกว่านั้น)

จากตัวอย่างข้างต้นเช่นเดียวกับในเรื่อง “ทะกะโนะกิโตะ” ในผลงานเรื่องนี้ อิมะโสเลือกที่จะนั่งเงียบในสถานการณ์ที่สำคัญ หากในตอนนี้อิมะโสเลือกที่จะอธิบายความจริงทั้งหมดให้โอะมะซะฟัง ในตอนท้ายคงไม่ต้องผิดหวังกับภรรยาตนเอง จนทำให้โอะมะซะต้องฆ่าตัวตายพร้อมลูก นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตเช่นกันว่า ในผลงานเรื่องนี้มีการใช้คำว่า 「愚凶愚凶」 บรรยายลักษณะนิสัยของอิมะโสเช่นกัน ตรงที่มารดาเคยถากถางอิมะโสว่า

「『学校の先生なんテ、私は大嫌いサ、ぐずぐずして眼ばかりパチつかして居る所は蚊を捕へ損なつた疣蛙みたようだ』とは曾て自分を罵つた言葉。」 (国木田, 1969a, p.42)

(คำแปล : “โอ้พวกคุณครูตามโรงเรียนก็เหมือนกัน ข้าณะเกลียดนัก โอ้ที่มันแตงม่วนมื่อติดเอาตาทำตาปริบ ๆ นะเหมือนกับพวกกบที่จับbungไม่ได้เลย” คำพูดทุกอย่างเป็นคำก่นด่าข้าพเจ้าทั้งสิ้น)

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] 榎本隆司. (1991). 「『竹の木戸』—「女性二人の物語」—」『国文学 解釈と鑑賞』56 : 132- 135.
- [2] 小倉脩三. (1986). 「独歩文学における運命のイロニー— 『竹の木戸』 の位置づけをめぐって—」『国文学ノート』33 : 57-76.
- [3] 国木田独歩. (1969a). 『国木田独歩全集・第三巻』東京: 学習研究社.
- [4] _____. (1969b). 『国木田独歩全集・第四巻』東京 : 学習研究社.
- [5] 黒岩比佐子. (2007). 『編集者 国木田独歩の時代』. 東京: 角川学芸出版.
- [6] 柴田武. (2003). 『類語大辞典』東京: 講談社.
- [7] 鈴木秀子. (1982). 「大正文学一系譜とその源泉の象徴としての『竹の木戸』」『國語と國文学』59 : 22-30.
- [8] 関肇. (1995). 「物語の声—国木田独歩『竹の木戸』論—」『光華女子大学研究紀要』33 : 61-90.
- [9] 橘木俊詔・佐伯順子. (2016). 『愛と経済のバトルロイヤル』. 東京: 青土社.
- [10] 戸松泉. (1986). 「晩年の独歩—『竹の木戸』論」『日本文學』65 : 26-42.
- [11] 中島礼子. (2009). 『国木田独歩の研究』東京: おうふう.
- [12] 長谷川泉. (1975). 「竹の木戸」『日本文学研究資料叢書[42] 自然主義文学』42 : 95-102.
- [13] 山田博光. (1991). 『日本近代文学大系 第十巻・国木田独歩集』東京 : 角川書店.

หน่วยงานผู้แต่ง: สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Affiliation: Japanese language Section, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Corresponding e-mail: piyanuchwiri@gmail.com